

"Hiçten, hiçbir şey icad edilmiyor ve hiçbir şey idam edilmiyor." Burada ehl-i dalalet, zerrelerin yok olmadığını ve yeniden yaratılmadığını kastediyor. Üstad da cevapta "belki zerrelerinden başka" diyor. Cevapla suali nasıl telif etmeliyiz?

Zerrelerin ezeli olması ile sonradan bir defa yaratılıp daha sonra yaratılmaması farklı şeylerdir. Materyalist felsefe "*Atomlar ezeldir.*" demekle Allah'ı ve onun yaratma fiilini inkar ediyorlar.

Halbuki zerrelerin demirbaş olarak bir defa yaratılıp daha sonraki yaratmaların mevcut zerreler üzerinden yaratılmasını ifade etmek ne küfürdür ne de yanlışır. Üstad Hazretleri bu ikinci manaya işaret ediyor.

İbda: Allah'ın eşyayı ve mevcudatı benzersiz ve modelsiz bir şekilde hiçten ve yoktan var etmesine denir. Allah'tan başka hiçbir şeyin olmadığı bir hengamda yarattığı ilk varlık ya da varlıklar buna misaldir. Aynı zamanda varlık içinde ilk kez vücuda gelmiş nispi sıfat ve arazların da vücuda çıkması buna örnek teşkil eder.

Mesela, bir insan suretinin ana hatları yani yüzündeki aza ve organları bir kalıp ve model olarak öncekilere ve sonrakilere benzer, bu yüzden ana hatları ile insanın yaratılışı ibda değil inşadır. Ama insanlara hiç benzemeyen kendine mahsus yüz kimliği, sesi, kokusu ve parmak izi itibari ile insan **ibda**dır. Yani benzersiz ve modelsiz olarak hiçten ve yoktan yaratılıyor. Öyle ise ibda tarzı yaratmak halihazırda sürekli olarak devam ediyor. İlk varlıkların yaratılması ile bitmiş bir yaratma şekli değildir.

İlkbaharda yaratılan bir elma ile ondan önceki baharda yaratılan elma aynı değildir. Burada **misliyet vardır, yoksa ayniyet yoktur.** Yani her iki elma birbirine çok benziyor, ama asla aynı değildir. Bugün fen ilimleri onların aynı olmadığını en somut delilidir. Öyle ise baharda icat edilen her bir bitki ve haşerat ve sair canlılar, hepsi hiçten ve yoktan icat ediliyorlar. Belki bu bitki ve hayvanların esas maddeleri olan atomları terkip ve inşa şeklinde toplanarak yaratılıyorlar, ama o bitki ve hayvanların şahsiyet ve sıfatları tamamı ile yoktan var ediliyorlar.

İnşa: Var olan mevcudat ve eşyadan yeni vücut ve eşyaların yaratılması demektir. Mesela, var olan topraktan bitkilerin, bitkilerden de meyvelerin yaratılması buna örnek teşkil eder. Kainatta en çok icra edilen yaratma şekli inşadır. Her bahar mevsiminde milyonlarca örneklerini gözümüz önünde görüyoruz.

Allah dünya hayatını imtihan ve tecrübe için hazırlamıştır. Aynı zamanda Allah kendi

---

isim ve sıfatlarını insanlara izhar edip sergilemek istemiştir. Yani insan bu dünyaya hem fitratına konulan kabiliyetlerin inkişaf etmesi hem de Allah'ın isim ve sıfatlarını talim etmek için gönderilmiştir. Bu kabiliyetlerin inkişaf etmesi ve Allah'ın isim ve sıfatlarını talim etmek ancak zaman ve müddet ile olur. Bu yüzden Allah dünya hayatını tedrici ve sebepler vasıtası ile zaman ve müddet içinde işleyip yaratıyor. Her bir unsuru hikmetli bir şekilde tertip ve sıra ile yaratıyor.

Bu hakikati akla yaklaştırmak için şöyle bir temsil verebiliriz: Mesela bir bina ustası kendi ustalık sanatını insanlara göstermek için bir bina inşa etmeye başlıyor. Bu binayı iki farklı tarzda inşa etme yeteneğine sahip.

Birinci tarz harika bir şekilde binayı defî ve ani olarak zamansız ve müddetsiz yapması. Bu tarz inşa şeklinde her şey ani olduğu için seyirciler ustanın ustalığı ve mahareti hakkında bir şey anlayamaz. Tertip ve sıra gözetilmediği için ince sanat ve kabiliyetler tam idrak edilemiyor, her şey anlık cereyan ediyor.

İkinci tarz inşa ile yapmaktır, yani binayı bir tertip ve zaman ile yapmak tarzıdır. Usta binayı yaparken binanın her aşamasını belli bir müddet ve zaman ile seyircilerin nazarına izhar ederek yapıyor. Başka bir tabirle eze eze ve göstere göstere binanın üzerinde bütün maharet ve ustalığını seyircilere sergiliyor. Burada elbette bir süreç ve merhaleler zinciri olmak gerekiyor. Tertip ve müddet içinde seyirciler ancak bir şey anlayabilirler.

Allah'ın ibda tarzında yaratması iki şekilde tecelli eder:

Birisi, mevcudatın ilk yaratılması, yani yokluktan varlık sahasına çıkması şeklindedir.

İkincisi ise, mevcut eşya ile yeni sıfat ve şekilleri yaratması şeklindedir.

Bahar mevsiminde yaratılan her şey bir önceki bahar mevsimindeki yaratılan şeylerin ne aynısı ne de gayrisidir. Yani baharın bir yüzü hiçten, yoktan ve yeniden yaratılıyor. Belki esas olarak önceki mevsimde yaratılanlarla aynı gibi duruyor olabilir, ama şekil ve sıfat gibi hususlarda aynı değildir, bu da ibda ile yaratmanın başka bir tezahürüdür.

Mesela, bir elma geçen mevsimdeki elmanın aynı değildir, bizim dedemiz ya da babamız ile aynı olmadığımız gibi. Bunları Allah hiçten ve yoktan **ibda** ile yeniden yaratıyor. "*Allah başlangıçta **ibda** ile eşyayı yoktan var etti, ondan sonra **inşa** tarzı yaratma tamamen devreye girdi.*" manası mutlak anlamda yanlış olur. Allah'ın şu an **ibda** ile yaratma tarzı belki esas maddeleri yoktan var etme olarak tecelli etmiyor olabilir, ama var olan esas maddelerden bir şeyi inşa ederken şekil ve sıfat olarak **ibda** ile yaratması devam ediyor.

Mesela dedemiz ile bizim vücudumuzda çalışan zerreciler yoktan var edilerek yapılmayabilir, mevcut zerreciler ile bir terkip şeklinde yapılıyorlar, ama dedemiz ile

---

aramızdaki farklı hususiyetler, vasıflar ve şekiller hepsi terkip sureti ile değil ibda şeklinde, yani yoktan var edilerek yapılıyorlar.

Yoktan ve hiçten yeni zerrelere yaratılması akla ters bir şey değildir, mümkündür. Lakin elimizde buna dair bir ispat ve delil mevcut değildir. **Şekil ve nispi emirler açısından değil**, kainatın temel maddeleri olan cevherler bir anda yoktan ve hiçten var edildi ve sonraki yaratmalar bu temel maddeler üstünde oluyor manası daha makul daha kati gibi duruyor. Yani Allah kainatı icat etmeden önce yarattığı ilk maddenin içine kainatın son genişlemiş halini potansiyel olarak derç etmiştir. Tıpkı bir incir çekirdeğinin içine incir ağacını dürdüğü gibi kainatı da ilk ve temel maddenin içine dürmüştür. Bu noktadan yoktan ve hiçten cevher yaratılmıyor denilebilir.

Günümüzün fenni malumatına göre kainat genişliyor. Bunu teyit eden ayette de mevcuttur.

“Göğü biz çok sağlam bir şekilde bina ettik. Şüphesiz onu genişleten biziz.” (Zariyat, 51/47)

Genişleme zahiren yeni şeylerin ve cevherlerin yaratılmasını iktiza ediyor ise de buna dair kati bir nas yoktur.

Üstad Hazretleri bu hakikati şu şekilde izah ediyor:

"Evet, Kadîr-i Mutlakın iki tarzda, hem ibdâ', hem inşa suretinde icadı var. Varı yok etmek ve yoğu var etmek en kolay, en suhuletli, belki daimî, umumî bir kanundur. Bir baharda, üç yüz bin envâ-ı zîhayat mahlûkatın şekillerini, sıfatlarını, belki zerratlarından başka bütün keyfiyat ve ahvallerini hiçten icad eden bir kudrete karşı 'Yoğu var edemez.' diyen adam, yok olmalı!"(1)

Verilen örnek araz noktasında yani yeni bir hal ve keyfiyet noktasından doğru ve güzel bir örnektir. Suyun bir halden başka bir hale geçmesi esas noktasından olmasa bile araz ve keyfiyet noktasından bir ibdadır yani yoktan var olmadır denilebilir. Fenni keyfiyetinin bir önemi yoktur.

(1) bk. [Lem'alar, Yirmi Üçüncü Lem'a.](#)